

## Suomen kielen historiaa

Suomen kieli kehittyi kielestä, jota puhuttiin tuhansia vuosia sitten Volga-joen ja Ural-vuorten välisellä alueella nykyisellä Venäjällä. Kantasuomi on suomen kantakieli, ”äitikieli”, josta kehittyivät esimerkiksi suomen, karjalan ja viron kielet. Ne ovat läheisiä sukukieliä, vaikka niiden puhujat eivät ymmärrä toisiaan.

Kantasuomea puhuttiin varhain Lounais-Suomessa rautakauden alussa noin vuonna 500 eaa. Ajatellaan, että noin vuonna 1000 Suomessa oli neljä asutusaluetta ja neljä murretta: Varsinais-Suomi, Häme, Karjala ja Savo.

Ensimmäiset kirjalliset maininnat suomalaisista paikannimistä ovat 1200-luvulta. Vanhimmat kokonaiset suomenkieliset lauseet ovat peräisin 1470-luvulta:

*Mijnna thacht on gernast spuho somen gelen Emijna daijda*

*(Minä tahdon kernaasti puhua suomen kielen, en minä taida.)*

Isä meidän -rukous ja uskontunnustus käännettiin suomeksi ja luultavasti myös kirjoitettiin muistiin viimeistään 1400-luvulla. Ennen uskonpuhdistusta suomen kieli oli puhuttu kieli, ja se eli erilaisina murteina. Kirkoissa luettiin 1400-luvulta lähtien Isä meidän rukous, rippisanat, uskontunnustus ja Ave Maria suomeksi. Papit pitivät suomenkielisiä saarnoja.

Suomen kirjakieli syntyi uskonpuhdistuksen myötä 1500-luvulla. Piispa **Mikael Agricola** julkaisi ensimmäiset painetut suomenkieliset kirjat, kuten *Abckiria* (1543) ja *Se Wsi Testamenti* (1548). Vanhoissa teksteissä oli paljon lainasanoja ja vieraita lauserakenteita, koska tekstit olivat käännöksiä.



Mikael Agricola



Abckiria

1600-luvun alkupuolella suomen kieli oli muodissa myös sivistyneistön parissa. Vähitellen harrastus kuitenkin laantui, ja 1700-luvulla suomi oli enää vain rahvaan kieli. 1700-luvulla korostettiin suomalaisuuden, erityisesti suomen kielen ja suomalaisen kansanrunouden merkitystä, mutta ihmiset itse eivät aina käyttäneet suomen kieltä.



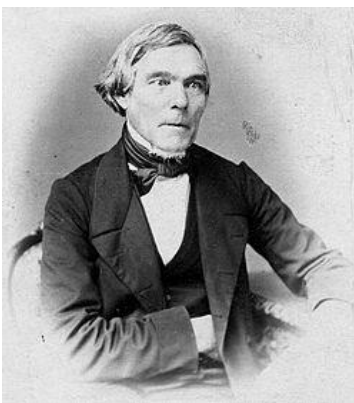
Rahvas

1800-luvun alkupuolella Euroopassa heräsi kansallisromanttinen aate, ja se teki suomen kielen kehittämisen taas ajankohtaiseksi. Kun Suomesta tuli osa Venäjää 1809, venäläiset suosivat aluksi suomalaisten kansallistunnetta. ***”Ruotsalaisia emme ole, venäläisiksi emme halua tulla, olkaamme siis suomalaisia.”*** Suomi tarvitsi oman kielen, jotta se voi perustella oikeutta autonomiaan ja itsenäisyyteen.



Porvoon valtiopäivät vuonna 1809.

1830-luvulla alettiin luoda suomenkielistä kirjallisuutta ja parantaa suomen kielen asemaa. **Elias Lönnrot** matkusti keräämässä runoja Karjalassa, ja matkojen tuloksena julkaistiin *Kalevala* vuonna 1835. Kalevala on Suomen kansalliseepos.



Elias Lönnrot

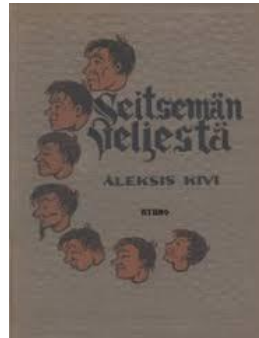


*Kalevala*

1870-luvulla suomen kieli ja suomenkielinen sivistys olivat saavuttaneet niin vakiintuneen aseman, että aika oli kypsä **Aleksis Kiven** *Seitsemän veljestä* -teokselle. Suomenkielinen kaunokirjallisuus ja teatteri sai alkunsa, ja suomeksi julkaistiin useita sanoma- ja aikakauslehtiä. Suomea käytettiin koulun, hallinnon ja oikeuslaitoksen kielenä.



Aleksis Kivi



Seitsemän Veljestä



1860-luvulla perustettiin kansakouluja. Opetus oli suomeksi.

Suomen kieli on jatkanut kehitystään myös 1870-luvun jälkeen, jolloin puhutaan nykysuomen kaudesta. Etenkin erikoisalojen ja tekniikan sanastoa on tullut ja tulee koko ajan lisää. Esimerkiksi vuosina 1880–1920 syntyneitä uusia sanoja ovat *ammattiyhdistys*, *polkupyörä* ja *asiakas*, ja 1920–1970-luvuilla kieleen tulivat *elokuva*, *tietokone* ja *pakastin*.

Suomen itsenäistymisen jälkeen vuonna 1919 säädettiin, että Suomen kansalliskielet ovat suomi ja ruotsi ja että kansalaisilla on oikeus käyttää oikeudessa ja hallinnossa molempia kieliä.

Nykyään suomi on myös yksi Euroopan unionin 24 virallisesta kielestä, mikä antaa oikeuden lukea EU:n asiakirjoja, kirjoittaa komissiolle ja saada vastaus suomeksi.



(Tekstin lähde: Ylen artikkeli *Suomen kielen virstanpylväät* -

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2018/01/12/suomen-kielen-virstanpylvaat>. Julkaistu 12.1.2018. Muokattu.)

1. Lue teksti "Suomen kielen historiaa".

2. Ympyröi uudet sanat.

3. Alleviivaa tekstistä 5 - 6 pääasiaa (= tärkeintä asiaa).

4. Tee tekstistä **viisi** kysymystä ja vastaa niihin.

a) \_\_\_\_\_?

Vastaus: \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

b) \_\_\_\_\_?

Vastaus: \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

c) \_\_\_\_\_?

Vastaus: \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

d) \_\_\_\_\_?

Vastaus: \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

e) \_\_\_\_\_?

Vastaus: \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

## 5. PASSIIVIN IMPERFEKTI

-> Lauseessa **ei kerrota** tai **ei tiedetä tekijää** (=kuka tekee).

Kurssilla **opiskeltiin** ahkerasti kaksi viikkoa.

Niinistö **valittiin** presidentiksi vuonna 2012.

Ennen **ajettiin** hevosella, koska ei ollut autoja.

Ennen **tehtiin** enemmän fyysistä työtä.

Tunnus: **-TTIIN / -TIIN**

### Verbityyppi 1:

Yksikön 1. persoonan vartalo + **-ttiin**

Seisoa	minä seison	seiso-	seisottiin
Puhua	minä puhun	puhu-	puhuttiin
Lukea	minä luen	lue-	luettiin

-> Jos vartalon viimeinen vokaali on **a** tai **ä**, siitä tulee **e**

Kirjoittaa	minä kirjoitan	kirjoita-	kirjoitettiin
Auttaa	minä autan	auta-	autettiin
Ostaa	minä ostan	osta-	ostettiin
Tietää	minä tiedän	tiedä-	tiedettiin

### Verbityypit 2 ja 3: Perusmuodon vartalo + **-tiin**

Syödä	syö-	syötiin
Käydä	käy-	käytiin
Opiskella	opiskel-	opiskeltiin
Mennä	men-	mentiin
Nousta	nous-	noustiin

### Verbityypit 4 ja 5:

Perusmuodon vartalo + **-ttiin**

<b>Osata</b>	osa-	osattiin
<b>Herätä</b>	herä-	herättiin
<b>Punnita</b>	punni-	punnittiin
<b>Häiritä</b>	häiri-	häirittiin

**Tehtävä A:** Ympyröi tekstistä kaikki verbit, jotka ovat **passiivin imperfektissä**.

**Tehtävä B:** Kirjoita verbi **passiivin imperfektissä**.

*Miten ennen elettiin?*

Ennen...

1. HERÄTÄ aikaisin.
2. TEHDÄ paljon työtä.
3. ASUA maaseudulla.
4. VILJELLÄ maata.
5. HOITAA eläimiä.
6. AJAA hevosella.
7. SYÖDÄ paljon perunaa.
8. LEIPOA leipää kotona.
9. VALMISTAA vaatteet itse.
10. LÄMMITTÄÄ talo puilla.
11. KALASTAA ja METSÄSTÄÄ.
12. KAATAA puut käsisahalla.
13. KÄYDÄ kirkossa.
14. HIIHTÄÄ kouluun talvella.